

Т. Б. Маслова
Національний Технічний Університет України
«Київський Політехнічний Інститут ім. І.Сікорського»

ПРОНОМІНАЛЬНІ ЗАСОБИ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ В АНГЛОМОВНИХ НАУКОВИХ СТАТТЯХ

В англійській мові займенники першої особи, а також інші прономінальні засоби, є експліцитними мовними репрезентантами автора у дискурсі, проте у сучасному письмовому науковому спілкуванні авторська ідентичність є певною проблемою, що виникає через колізію багаторічних дискурсивних конвенцій та стратегій самопрезентації, які обирає конкретний автор [2, с. 248-249].

Загальноприйняті правила використання особових займенників у жанрах наукової прози були сформовані поступово у ході еволюції наукового стилю англійської мови. Становлення наукової статті як мовленнєвого жанру можна простежити з XVII ст. На той час авторське «я», виражене займенниками *I, me, my*, широко використовувалося в листуванні науковців задля створення ефекту присутності оповідача, а саме коли мова йшла про експерименти, в яких автор-науковець брав безпосередню участь. Зближення автора і читача відбувалося також завдяки особовому займеннику *you*, що вживався при зверненні до читача, і вираженню суб'єктивної авторської думки за допомогою різних слів оціночної семантики, як позитивної, так і негативної [1, с. 79-80].

Надалі прийоми інтимізації наукової розмови автора з читачем зазнали значних змін, в першу чергу через виокремлення таких жанрів як рецензія та лекція, в яких науковець мав право оповідати від першої особи і давати оцінку працям інших вчених. У науковій статті, натомість, з'являється тенденція до безособового і, отже, більш об'єктивного викладу інформації.

У другій половині XIX ст. англomовна наукова стаття ще не мала усталеної композиційної будови і матеріал все ще викладався у вигляді бесіди вченого із читачами, хоча вже у більш стриманій формі. Відповідно, автор наукової статті міг вживати особовий займенник *I*, якщо намагався привернути увагу читачів, наприклад, коли описував свої переживання під час проведення експерименту, підкреслював особистісні контакти з іншими науковцями, або ділився своїми планами на майбутнє [1, с. 169]. Проте з часом, можливо через все частіші випадки написання статей колективами авторів-науковців, замість авторського *I* починається вживатися займенник множини *we*, зокрема для формулювання мети та висновків дослідження, опису перебігу експерименту і висловлення подяки [1, с. 179-180].

Наступним етапом перетворення наукової статті з оповіді, сповненої авторського «я», на опис фактів, який не залежить від особистості вченого, стало використання таких конструкцій:

- *it* + пасивна форма дієслів мислення (напр. *it is generally thought, it was considered that, it has been demonstrated that*);
- неозначено-особовий займенник *one* + дієслова на кшталт *hope, admit, wonder*, або у поєднанні з модальними дієсловами *may (might), can (could), must, should* (напр., *one hopes that, one may conclude that*);
- пасивний стан та іменникові присудки (порів. *I studied the report – The report was studied; I was much struck by the appearance of [...] – The appearance of [...] was striking*) [1, с. 170-178].

Сучасні дослідження академічної англійської мови вказують на те, що незважаючи на переважне дотримання норм об'єктивного викладу думок і уникнення висловлення особистого ставлення, автори наукових статей, зокрема у галузі соціально-гуманітарних наук, можуть застосовувати прономінальні засоби самопрезентації та взаємодії із читацькою аудиторією [2-4]. При цьому особовий займенник однини *I*, що вказує на автора одноосібної праці, та особовий займенник множини *we*, що вказує на співавторів, виражають присутність автора експліцитно і сприяють авторитетній самопрезентації. Крім

того, можливим є вживання займенника *we* на позначення одного автора, що отримало назву “academic *we*” або “authorial *we*” і поділяється на [2, с. 250-251]:

1) ексклюзивне *we*, що вказує лише на самого автора, який говорить від імені академічної спільноти, і вважається проявом авторської скромності (лат. *pluralis modestiae*) на противагу асертивному особовому займеннику однини *I*;

2) інклюзивне *we*, що включає адресата у коло референтів займенника і тим самим нівелює відстань між учасниками комунікації, залучаючи читача до спільної з автором участі у науковому дослідженні;

3) узагальнювальне *we*, що охоплює як автора, так і усіх його сучасників.

Звісно, вибір займенника для вираження присутності автора залежить від обізнаності із жанровими конвенціями певної дискурсивної спільноти. Так порівняння частотності використання особових займенників у наукових працях з різних галузей знань свідчить про суттєві відмінності, а саме – що прономінальні засоби самопрезентації, і передусім особовий займенник однини *I*, найчастіше зустрічаються у статтях з лінгвістики та інших гуманітарних дисциплін, написаних саме носіями мови. Автори, для яких англійська мова не є рідною, натомість обирають безособові конструкції, в той час як автори наукових праць з технічних дисциплін частіше використовують займенник *we*, навіть за умови представлення результатів одноосібного дослідження [2; 4].

Отже, важливим є подальше вивчення мовних засобів самопрезентації у сучасному науковому дискурсі, адже наприклад діахронічний аналіз наукових статей з прикладної лінгвістики 1990-х та 2010-х років вказує на зростаючу тенденцію серед англомовних авторів до більш чіткого позиціонування своєї особистості шляхом використання особового займенника *I* та налагодження діалогу із читачами завдяки частішому вживанню інклюзивного *we* [3].

ЛІТЕРАТУРА

1. Разинкина Н. М. *Стилистика английского научного текста* / Н. М. Разинкина. – М.: Едиториал УРСС, 2005. – 216с.

2. Яхонтова Т. В. *Лінгвістична генологія наукової комунікації: монографія* / Т. В. Яхонтова. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 420с.
3. Dontcheva-Navrátilová O. (2013). *Authorial presence in academic discourse: functions of author-reference pronouns*. *Linguistica Pragensia* 23 (1), 9-30.
4. Hyland K. (2001). *Humble servants of the discipline? Self-mention in research articles*. *English for Specific Purposes* 20, 207-226.